

УДК 330.143.1

В.Г.Горелкін, д.е.н.,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

О.І.Амбросій,
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці

АНАЛІЗ ДОХОДУ ТА ЙОГО ДЖЕРЕЛ

У статті подано аналіз доходів суспільства, починаючи від рабовласницького ладу і до сьогодення.

В статье представлен анализ доходов общества, начиная от рабовладельческого строя и до настоящего.

The article deals with the analysis of profits of society, beginning from the slave system and to date.

Ключові слова: капітал, дохід, суспільство, купівля-продаж, товар, гроші.

Аналіз доходу суспільства безпосередньо пов'язаний з історією та розвитком капіталу.

Історично першою формою прояву капіталу являються гроші як майно, як купецький і лихварський капітал [2, с.157]. Ці дві форми капіталу виникають при зародженні рабовласницького суспільства, являються найдавнішими формами капіталу, економічними категоріями простого товарного обігу.

Головною функцією купецького капіталу стає купівля-продаж товарів. Він виступає у сфері товарного обігу «агентом», покупцем і продавцем товарів. За допомогою своїх операцій купецький капітал скорочує для багатьох простих товаровиробників час, який вони витрачають на купівлю сировини і продаж своїх товарів, економить їх робочий час. Тому прості товаровиробники завжди намагались приурочувати такі операції до святкових днів.

Купець як суб'єкт діяльності сфери товарного обігу здійснював певні матеріальні та грошові витрати, котрі необхідно відшкодувати, крім того він повинен отримати економічний ефект у формі прибутку.

Джерелом відшкодування торгових витрат і формування торгового прибутку були грошові платежі, які надходили від простих товаровиробників за надані їм торговельні послуги.

Обіг купецького капіталу можна виразити такою формулою:

$$D - T - D' (D + \Delta D), \quad (1)$$

де: D – гроші,

T – товар,

D' – збільшений купецький капітал,

ΔD – збільшена сума торгового капіталу.

У простому товарному обігу покупка купцем товарів у простого товаровиробника фіксується метаморфозою $D - T$, тобто відбувається зміна грошової форми вартості на товарну а продаж сировини, інших матеріальних

цінностей – $T - D^I$ відображає збільшену вартість купецького капіталу, тобто відшкодування авансованого капіталу – D і суму отриманого прибутку – ΔD . Це приріст або надлишок в економічній літературі називають доданою вартістю [2, с.161]. Таким чином, аналіз купецького капіталу показує, що в обігу не тільки зберігається авансований капітал, але і збільшується на суму доданої вартості. Такий рух грошового ресурсу перетворює його в капітал [2, с.161], D перетворюється у $D + \Delta D$

Другою формою докапіталістичних форм капіталу є лихварський капітал, котрий торгує грошовими засобами, надаючи позики структурам рабовласницького і феодального суспільства, державним службам цих формацій, товаровиробникам, отримуючи високі відсотки за позики [2, с.110, с.295]. Діяльність лихварського капіталу, його рух фіксується формулою $T - D^I$ [2, с.175]. У ній заперечується обмін меншої суми грошей на більшу.

Купецький капітал, котрий приносить прибуток, і лихварський капітал, що приносить відсотки, являються похідними формами похідного капіталу [2, с.175]. Вони мають місце тільки у простому товарному виробництві, в якому низький рівень розподілу праці і його кооперація.

З розвитком розподілу праці і форм його кооперації, з відособленням засобів виробництва від робочої сили і перетворенням останньої в товар особливого роду на зміну простого товарного виробництва приходять промисловий капітал [3, с.273]. В умовах простого товарного виробництва метою його діяльності є виробництво матеріальних благ, виробництво споживчої вартості. В умовах капіталізму метою діяльності капіталіста являється виробництво доданої вартості, збільшення вартості; товари і гроші тут являються тільки формами вартості.

В умовах еквівалентного обміну додана вартість не може виникнути в обігу, її джерелом є товар особливого виду. Таким товаром є наймана робоча сила.

Робітник і капіталіст на ринку праці виступають як товаровласники. Робітник продає свою робочу силу, а капіталіст оплачує її вартість. Капіталіст, купивши робочу силу як споживчу силу, здійснює її споживання, включає у процес виробництва, в процес праці. Процес праці згасає у продукті [2, с.191]. Вироблений продукт є власністю капіталіста.

У такому процесі сама праця переходить з форми діяльності у форму буття, з форми руху у форму предметності [2, с.200].

У процесі праці, у процесі її руху створюється вартість для покупця, яка складається з вартості постійного капіталу (C), змінного капіталу (V) і доданої вартості (m). Вартість товару (K) можна представити такою формулою:

$$\text{Вартість товару (K)} = C + V + m \quad (2)$$

Автор дотримується позиції, що C – відшкодовує авансований капітал, а $V + m$ є новоствореною вартістю, котра одночасно є доходом суб'єкта діяльності

сфери матеріального виробництва структур промисловості, сільського господарства, будівництва, транспорту та зв'язку. Таким чином, джерелом доходу є новостворена вартість.

Загальна форма $D - T - D^I$, що була використана для докапіталістичних форм капіталу, не розкриває походження новоствореної вартості. Тому для розкриття її природи застосовується формула промислового капіталу, яка має вигляд [3, с.31]:

$$D - T <_{СП}^{РС} \dots П \dots T^I - D^I \quad (3)$$

Додатковим символом, крім раніше розглянутих, означають:

$РС$ – робоча сила,

$СП$ – засоби виробництва,

$\dots П \dots$ – відособлений процес виробництва товарів і новоствореної вартості,

\dots – кінець і початок обігу

Формула інтегрує функціональні форми грошового капіталу ($D - T$),... похідного капіталу ... ($П$), товарного капіталу ($T^I - D^I$). Тому запропонована формула промислового капіталу є єдиною формою капіталу, при якій виробляється і створюється нова вартість, додана вартість і дохід виробничими робітниками капіталістичного підприємства.

Функціональний капітал $D - T$ має таку особливість, що він авансує капітал на придбання засобів виробництва і робочої сили а не товару. Потім процес обігу припиняється (...) і починається процес виробництва товарів (...П...) шляхом поєднання засобів виробництва з робочою силою, відбувається включення авансованого капіталу у вартість товару, що виробляється.

В процесі виробництва (...П...) створюється продукт, у вартість якого входять: авансована вартість на постійний капітал (C), вартість робочої сили (V), додана вартість (m). У результаті одержується вартість продукту ($СП$), яка дорівнює:

$$СП = C + V + m \quad (4)$$

Частинами вартості продукту є:

C – вартість, котра відшкодовує авансований капітал;

V – вартість робочої сили сфери матеріального виробництва у формі заробітної плати;

m – додана вартість, котра складається з доходу підприємства похідного капіталу, ренти, відсотка і вартості працюючих сфери нематеріального виробництва.

В простому відтворенні вся новостворена вартість споживається і являється доходом:

V – дохід робочих сфери матеріального виробництва у формі заробітної плати;

m – а – підприємницький дохід капіталістів сфери матеріального

виробництва; б – дохід – рента земельного власника; в – дохід – відсоток грошового капіталу; г – дохід – працюючих нематеріальної сфери, податки тощо.

Дохід робітників сфери матеріального виробництва та підприємницький дохід являються первинними, а дохід у формі ренти, дохід у формі відсотка і дохід працюючих у нематеріальній сфері – вторинним, їх доходи не пов'язані безпосередньо з процесом виробництва нової вартості.

У розширеному виробництві частина доданої вартості використовується на розширення виробництва, наприклад, в розмірі (РС). Тоді сума доданої вартості, котра використовується на власне споживання у формі доходу (Д) складе:

$$Д = m - pc \quad (5),$$

а загальна сума доходу суспільства (ОСД) складе:

$$ОСД = V + m - pc \quad (6)$$

Таким чином загальна сума доходу суспільства складає:
у простому відтворенні

$$ОСД = V + m \quad (7)$$

У розширеному відтворенні

$$ОСД = V + m - pc \quad (8)$$

Список використаних джерел:

1. Маркс К., Энгельс Ф. Сочинения: Издание 2. – Том 20. – Москва, 1960. – 907 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.rus.ec/b/207915/read>.
2. Маркс К., Энгельс Ф. Сочинения: Издание 2. – Том 23. – Москва, 1960. – 750 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lugovoу-k.narod.ru/marx/16/cont.htm>.
3. Маркс К., Энгельс Ф. Сочинения: Издание 2. – Том 24. – Москва, 1960. – 648 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lugovoу-k.narod.ru/marx/16/cont.htm>.